

פרויד, ומשנפרקו כל הציטטין הללו חוליות ובני-חוליות ונתפרשו היטב – עולה כמו ממילא ההוכחה שבמחשבה-תחילה, כי האיש פרויד אינו אלא ניריטיקן גאוני, שתסביך-האב מְדַפּו ומכריעו כל ימיו והוא לא נפטר הימנו ולא גבר עליו. קפות הוא האיש, ואם גאונו עמד לו לחשוף את תעלומת-התסביכים שנלכד בהם, לא יבואהו צל-ישע מתורתו, שהרי רחש הנקקם הוא מאבות-התורה הזאת ולא המלחמה על אמת בת-חורין.

במרכזה של תורת-התסביכים נקבע בידי פרויד תסביך-האב («קומפלקס-אידיפוס»), ולדעת מחברנו נמצא, שאותו תסביך הוא נקודת-הרעיונות בפרויד האנליטיקן, מדי יבוא לגלות קטפה מנפשו וחיותיה. אמנם, הוא העלה את התסביך מצפונותיו, אולם הוא גם עוצר בעד תגלוי-עד-תום, הוא ירא מפני ערטול-עצמו. המחבר תולה בו בפרויד מדות נשחתות למכביר פרי הנוירוזה: חוש-מציאות חלני, קנות הנזנחת במחצית-דרכה, שנאה כבושה המתעטפה בטלית שכולה מדע, נקמה המסתתרת מאחורי גבה של הכרות-צדק, פחדנות גסות, עקמומיות, תרמית וכיוצא באלה – והמדולל הללו «מסתברות» אגב הַנְמָקָה שפוייה, מחושבה ומסורבלת-עובדות, גרגיר-ראיות המצטרפים לכַפְרֵי-הוכחה. ונגולת-ההוכחה יוצאת ומכריזה, כי דחיפה נְיִמוֹנִית עמדה לו לפרויד לגלות את סתרי-תורתו, יצרים שפולים שלא נתגבר עליהם, ולפיכך השכיל להבקיע את מוצאי-האופל, אולם לא ידע את מבראי-האור, בחינת אילן כולו שרשים ובלא צמרת הווקפת ראשה אל צל, לאמר: תורה שנקנתה בלי מגמה ביסוד-התכלית.

פרויד ירבה לספר בכתביו על ההרגשה האַמְפִּיִּנְלִיטִית שלו, על יחס-הקפל שלו לאביו, כשהשנאה המחלחלת במחבואי-ההרגשה והאהבה האנוסה על-פי המוסר משמשות בערבוביה. כצומת-החוויה משמש מאורע שנפל בימי נעוריו, כשאביו ספר לו, כי בלכתו פעם בשבת ברחוב פגע בו נוצרי, שמש מעל ראשו את המצנפת והטילה ברפס. פרויד שאל את אביו: האם השיב גמול לעולבו, והלה ענה, כי לא השיבו קטנה או גדולה, כי-אם הרים את המצנפת, חֲקָשָׁה והלך לדרכו. הצעיר, אשר רחשי-שנאה לאביו פרפרו בו מאז הילדות, לא מחל לאביו דבר היותו מהנעלבים שאינם עולבים ובשורה שלימה של חלומות והיגים שמאחורי-ההכרה הוא מעולל את אביו בעפר, מכניסו לבית-חולים, רואה אותו כהלום-יין ושכור וכדומה. הכנה להשפילו, לגבור עליו. במקום האבי-הבן נקבעות בו דמויותיהם של הגבורים השמיים. דבר-תולדותיהם שגור בפיו בפרטי-פרטים. דמות הגבור תַּנִּיפְצֵל, השמי המתגנס ברומא, עולה ככל אשר רכבו הרדיפות של החברים-לאסכולה, שונאי-ישראל. המחבר קובע: פרויד-תניבעל אומר לנקום את נקמתו מרומא-נצרות-ארגון הכנסייה הקתולית. הוא מחקה שלא מדעת את תניבעל גם בפעולות חיצוניות. דבר-הנקמה: פירור הנצרות, המתת האב-האפיפיור והמלכת אפיפיוריות בין-לאומית חדשה, אפיפיוריות שברות. המלחמה באב היא רבת-מערכות, כי הוא מתלבש בכמה וכמה לבושים: מורה, חבר גדול, אפיפיור, איש-מדות, נחות-דרגה ועוד. פרי-המלחמה הזאת – העלאת הנשק המיוחד. והתכסיסים המיוחדים, המצאת הפסיכואנליזה.

בחריצות גדולה של חיטוט-לתיאבון חורו המחבר חד אל אחד את כל הגירסאות הפזורות והמרוכבות בכתבי פרויד, הבאות להעיד, כי פרויד בהגיעו למלאכת-הַמְרָךְ בניתו-עצמו נוור אחר, משתמש ממיצוי הסקה אחרונה כל-עומת שהניתוח נעשה בתחום-החיות של תסביך-האב שלו; הוא נרתע ונפטר בהתנצלות שלא מגוף-הענין, מדבר על «הקרבת הנפשיים העצומים שהמשכת-האנליזה היתה דורשת מידו», הוא משע לפתע את הרציפות ומפליג לענין אחר. המחבר לְמַד אִיפּוּא, כי פרויד חסר את היכולת הנפשית לַנְוֹת תמה. היוצא מזה, כי פרויד לא נתגבר על הנוירוזה שלו ולא נעור בתכסיסי-המלחמה המחוכמים. והגאוניים שלו אלא לעלילת-נקם, בעוד אשר החתילה לאמת רַחֲקָה ממנו. ועתה מופיע, כמובן, המחבר בכבודו ועצמו, נוטל את תכסיסי-החולה וגואלם מידי הנקמה, להיותם להועיל לַחֲקֵר ביסוד האמת לאמתה. הוא אומר לַחֲקֵר את תורת פרויד ממענייה העכורים לערוצי-הנחל של חתירת תכליתית, של פילוסופיה, והפילוסופיה היא מיסודו של – ניטשה.

עולמו הפסיכי של המחבר אינו ידוע לנו, ובכל-זאת אפשר מתוך כמה וכמה אמרות בולטות שנשתרבו לבין דבריו לעשות מעין אנליזה של מי שאומר למצות את האנליזה של הפסיכואנליזה. אך אנליזה זו תצא ללמד על מחוללה.

אַנְלִיזָה שֶׁל הַפְּסִיכּוֹאֲנְלִיזָה

Charles E. Maylan: Freud's tragischer Komplex. Verlag Ernst Reinhardt. München, 1929.

לכאורה, לא בא אותו ספר אלא, ככתוב בו ובסערו, לעשות את מעשה-הנתוח של הפסיכואנליזה במחוללו של הנתוח הזה, בויגמונד פרויד. הקריאה עלולה להטעות מלכתחילה, כי מלאכת-האנליזה היא מפורטה, מדויקה ומדוקדקת. אולם מאחורי הכתוב נשקף, בשרטוטים מטושטשים במיד, קלסטר-פני הַרְשֵׁע. בשקידה מרובה לוקטו מתוך כתבי פרויד כל אותם המקראות והגירסאות, שניקה להם ולחיי

וגדולה מזו שהיא תוכיח בהוכחת עקיפין, כי נקודת הרעיונות שבו הוא תסביך-הא.ב. יחסו לפרויד הוא אַמְפִּיולֵנְטִי בהחלט: מזה הערצה ליצירה של הפסיכואנליזה, הערצה שהוא מצווה עליה מפי ההערכה המדעית הרווחת, ומזה התאמצות לגרוע מערכו, להעמידו עירום, לזלזל בכבודו. הלא כה דבריו בפתח-הספר על מטרותיו: «המלחמה בין האב הקדמון לבין צעיר-הבנים על כבושי האם, האמת», הוא רואה את עצמו כנוקם «באב ובמורה» וקורא את עצמו «הבן המתקף». ואם גם השכיל לבור מכתבי פרויד לקט-פסוקים, שצירופם המחוכם-מרשיע הוא ככתב-האשמה על פרויד, ואם גם השכיל כביכול להלבין את פני מורו-בר-אביו ברבים, הרי ראש-האשמותיו כנגד פרויד חוזר על בעל-האכסניה עצמו: הוא אינו מבליג על התסביך הזה, כי פרויד עומד לנגד עיניו גדול ויחיד במפעלו ונשאר רק קנאתו של הבן שְקָמָו אביו ולא הנחיל לו אלא אפשרות עלובה לערעורים-לתיאבון וגידופים-להכעיס, שאין עמם התפרקות מעל גדולת-המורשת וערכה. ואפשר לחזור על דברי המחבר ולתלותם בו עצמו: «רדיפת-כבוד רבת-קנאה (של הבן), האומרת לפתע להתריס נרגשות כלפי מי שקדם לו והוא דומה לו (לבן) ואף נערך נכוחה לפי התבונה, אולם הוא (האב) עומד לשטן, גם כי עמידתו טובת-כונה ו«אבהית» היא, לתלתו ולמקוריותו (של הבן), והלה לא נשתירה לו אלא האפיון-גוניות שבתפקיד לא-רצוי של מחקה, נגרר בעקבות – של בן». ואם פרויד שומע – בספר הזה המקדש לו ברב-הערצה – הלוך ושמוע, כי הוא אמר לנקום את נקמת-ישראל ברומא, הרי הקורא שומע מתוך הספר את התלונה על שהפילוסוף הַאָרִי ניששה, לא לזקח אחר כבוד ותחתיו בא היהודי פרויד וחבר-מרעיו, שאינם נחיים «להפקיד אומל-הגיתות החד ביד הפילוסוף הארי», שהרי אלה מתכוונים «לתקן עולם במלכות-ישראל», בעוד שהמחבר שלנו אומר להוציא מידי היהודי את כלי-זינו ולעשותו תשמיש לפילוסופיה של ניששה. ואם המחבר אומר להעלות את נעמת-הגידופים והערצתו («הצנוורה») אינה מניחה לו, הריהו מכנס קצת דברי-חרפות משל כתב-האפיפיור שלו, משל ניששה, ושופך קיתון של נאצות על ראש היהודי. מלחמתו באותו היהודי אינה לו, כדבריו, «מלחמה בישיש בן-שבעים», אלא «המלחמה ביהודי הנצחי, באחשור». ההסתרות מאחורי ניששה מוכיחה, עד כמה התלמיד לא התגבר «על הפרופיסור הראוי לתהלה והאויב» ועד כמה אינו יכול לעמוד פנים אל פנים בשער ולשאת בעצמו את נאום-ההאשמה עד תומו.* גם ההשבעות, ההולכות ונשנות, שאין הוא, המבקר, נתפס חלילה, לאנטישמיות – יש בהן משום הַסְתָּרָה וְהַאֲפֵלָה על כונה כמוסה, שבעליה רוצה בעילומה. וגם דברי החבה וההערצה לפרויד – אינם עשויים להאפיל על אותה כונה. ושוא ההתפארות במוטו שבראש הספר – גם הפעם ציטטה של ניששה – הקובעת את מטרותיו: «כי יִגָּאֵל האדם מידי הנקמה, זה לי הגשר לתקוה עלית וקשת לאחר ימי-סועה רבים». רחש-הנקם של פרויד כרחש אחד ויחיד בכל פעולתו המדעית אינו אלא המצאה הבאה להצניע את רחש-הנקם של תלמידו-מבקר, שהקנאה אכלתהו.